

hoztak létre. Elnöke Haynald Lajos bíboros érsek volt, tagjai a kor jeles művészei, közéleti személyiségei. A kötetben szerepel a bizottságról készült fénykép, valamint a Liszt-ösztöndíjról szóló okirat, melyet az ünnepelt tiszteletére alapítottak. Több dedikált kotta is fennmaradt, a Richter Jánosnak szólót az Országos Széchenyi Könyvtár, a Láng Fülöp énekes szólistának mint címszereplőnek köszönetet nyilvánítót a Liszt Múzeum őrzi. Külön fejezet szól a későbbi Liszt-életrajzíró, Lina Ramann zongoratanár tanulmányáról, melyet az oratóriumról elsőként írt, s amellyel elnyerte a zeneszerző elismerését.

Az oratórium három része a *Karácsonyi oratórium*, a *Vízkereszt után*, végül a *Szenvedés és feltámadás*. Az első részt többször is előadták külön, korábban, mint a teljes művet, így 1871-ben Bécsben, Anton Rubinstein vezényletével és Anton Bruckner orgonajátékával. A második részhez Liszt később írta „Az egyház alapítása” című tételt, a harmadikhoz pedig az „O filii et filiae” kezdetű húsvéti himnuszt. A 12 tétel így 14-re bővült, előadása mintegy három órát vesz igénybe. Zeneileg a gregoriántól indul és a romantikus zene világáig ível, orgona és zenekar, kórus és szólisták váltakozó összetételű közreműködésével.

Liszt világában vallás és zene összefonódik, ahogy egyik írásában fogalmazta, arra törekedett, hogy visszaadja azt az érzést, mellyel a keresztény ember a kegyelmekben részesül, miáltal a földi élet síkja fölé emelkedik. Tehetségét Istentől valónak tartotta, mely arra kötelezi, hogy ennek szellemében munkálkodjék. A *Christus* oratórium, mint a zeneszerző egyházi műveinek csúcspontja, ennek egyik legszebb példája. (*Helikon*, Budapest, 2011)

CSANDA MÁRIA

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY: FOGYÓ FÉNYBEN

Nagy Zoltán Mihály kárpátaljai író — aki a *Sátán fattya* című regényével szerzett magának ismertséget és elismertséget a hazai könyvbarátok körében — új trilógia írásába kezdett. A merész témaválasztás mellett már a *Sátán fattya* is az újszerű formával hívta fel magára a figyelmet: a sorok tördelése, a szóvel tagolása ragyogóan ábrázolta a gondolatok zaklatottságát — egyfajta lírai hangsúlyt adva a leírtaknak.

Az író fölísmerte, hogy ez a fajta szövegkezelés alkalmat teremt az érzelmek sajátos ábrázolására, és a *Messze még az alkonyat* című regénytrilógiáját kifejezetten úgy építi fel, hogy a költészet és a próza eszköztárát egyaránt használja. A trilógiából eddig két kötet látott napvilágot: a címadó darab (*Messze még az alkonyat*) 2008-ban, a foly-

tatás (*Fogyó fényben*) 2010-ben jelent meg. Mindkét kötet egyetlen drámai monológ, amelyben a főhős az öregedés köznapi terheinek megéléséből fakadó „lelki kínok és halvány örömök” felmutatása mellett az élet értelmét, az egyén lehetőségeinek korlátait és az isteni gondviselés „fukarságát” kutatja.

A monológyszerű narráció eredményeként a történeteket a főhős — egy 67 éves özvegyember — szemüvegén keresztül látjuk. A könyv szorosan véve egyetlen nap eseményeit meséli el, ám az emberi agy váratlan asszociációi, a hirtelen fölötölő gondolatok, a burjánzó emlékek, különböző forrásokból származó napihírek több év történéseinek egyvelegét tárják az olvasó elé. A cselekményszövés ennek okán csapongó: ahogy a töprengés során a gondolatok egymásba fűződnek, úgy vált egyik témáról a másikra.

A történet a temetőkertben kezdődik, ahol a főhős elhunyt asszonya sírját rendezgeti. A fájdalom megemészthetetlen. Felesége halálával az ő kis mikrovilágának legfontosabb tartóoszlopa dőlt ki. Bár — mint az hamar világossá válik — az elvesztett nő még holtában is a legfontosabb támasza marad. Az ő emléke ad tartást és kitartást.

Hősünk jobbra önmagával polemizál, de időnként megszólít vagy idéz más személyeket is, mi több: vitába száll az eltérő véleményt alkotókkal — mintegy megerősítve és rögzítve a saját (valójában a szerző) véleményét, egyértelmű álláspontját az adott kérdésben. A töprengés, a rágódás útban hazafelé is folytatódik. A „*muszájkézfogások*”, a választ sem váró „*hogyvagyok*” még inkább erősítik benne a magány-érzést. A házaikba zárkozó, tévé előtt üldögélő falusiak élete, életmódja már csöppet sem hasonlít az általa ismert és megélt világra. Egyre erősödik benne a fölöslegesség tudata. Elképzeli saját halálát. „*Csak lenne / vége már*” — sóhajt fel, miközben mégis szinte minden oldalon, minden sorban az életigenlést jelző kitéréseknek lehetünk tanúi. Mert akit foglalkoztat az őt körülvevő környezet, aki törődik mások gondjával-bajával, az igenis élni akar — még ha közben konfrontálódik magával a Teremtővel is.

Nagy Zoltán Mihály hőse ezt teszi. Lázad. Megkérdőjelezi a megkérdőjelezhetlent. („*Ma este / elmarad szádból / az esti ima...*” — mert „*aki téged sújt / arra / visszasújtasz / tagadással, elfordulással*”). Keresi a példákat önnön igazolására. Párhuzamot von korunk hibái és a nagy történelmi tévedések között. Kárhooztatja Géza fejedelmet, aki megváltoztatta népének szokásrendjét, de még inkább Istvánt, aki a hőn áhított koronáért cserébe kiszolgáltatta népét az idegeneknek, ahogy tették ezt később „*a verescsillagosok, / a piroskönyvesek*”. S lám: mostanra az istváni álom, a többnyelvű, többszokású ország szétesett, és „*a honszerzők földjéről / népének nyelve / száműztetik*”.

Hősünknek (a szerzőnek) leginkább az fáj, hogy korunk ifjú nemzedékét megfertőzte a könnyű/könnyelmű élet lehetősége, életcéljukká az érdemtelenül szerzett élvezetek hajszolása vált. Számukra „büdös a munka, nem ismerik a tisztesség fogalmát, semmibe veszik, sőt gúnyolják a szellemi-erkölcsi értékeket, amelyeknek birtoklása és tisztelete nélkül nincs értelmes emberi élet”. A modernnek nevezett világgal, az önzésre biztató, túlbujánzó fogyasztói társadalommal sehogy sem tud megbarátkozni. Elkészeríti a kapzsi politika megosztó ereje, a harácsolók hatalma, a tobzódó nacionalizmus (lásd: a vereckei emlékmű meggyalázása) és saját népének önvessztő ideológiája („*tűrik engedelmesen / apák, anyák / a nyelvük elveszejtésére / pokoli következetességgel kimódolt / merényletet, / hogy csemetéik / saját iskolájukban / idegenül tanulják / az egyszerűséget is...*”).

Az öregedés, a magárahagyatottság és a kisebbségi lét kérdéseit feszegető, érdekes könyv Nagy Zoltán Mihály regénye, melyben egy önmagával és Istennel perlekedő öregember felfogása szembesül korunk szétesőben lévő világával. (*Intermix Kiadó, Ungvár, 2010*)

OLÁH ANDRÁS

HETÉNY JÁNOS: A MAGYAROK MÁRIÁJA

A „Mária-tiszteletünk teológiája és néprajza” alcímmel megjelent terjedelmes könyv szerzője nyugalmazott római katolikus lelképásztor, 1957-ben e munka első fogalmazványáért kapott doktori címet. Az életének 81. évébe ért, egykor soproni plébános — aki évtizedekig állt szoros munkakapcsolatban Bálint Sándor professzorral — doktori disszertációjának folyamatos és következetes kiegészítésén kitartó szorgalommal munkálkodva, a hazai mariológiai kutatás első nagy vallási-néprajzi összefoglalóját hozta létre.

„Népünk körében a Mária-tisztelet nem egyszerűen hívő gondolati tevékenység, szeretet-indulat, hanem különösképpen magatartás volt. A Máriával való találkozás keresése, a Szűzanya életével való bizalmas együttélés. Bensőséges, közvetlen valóságként felfogott kapcsolat a Szent Szűzzel” — vallja kutatásának és adatgyűjtésének alapos indokáról a szerző. Barna Gábor, a könyv néprajzi lektora írja ajánlásában: „A teológus és néprajzkutató Hetény János új könyvéből a Mária-ünnepek világán keresztül ismerjük meg az Istenszülő hazai kultuszának gazdagon rétegzett történeti és jelenkori formáit. Az ünnep az együttérzésnek más és más lehetőségét adta. A Mária-ünnep nemcsak emlékezés, hanem egy újabb találkozás, újabb imitáció, megélés, valós megjelenítés. A vallás a mindennapi élet megszentelésén keresztül valósul meg igazán a népi

vallásosságban. Az ilyenfajta szemlélődő realizmusból felépülő Mária-tisztelet — más vallási kultusszal együtt — kultikus keretbe foglalja az életet, a mindennapi munkát. Az élet része, nélkülözhetetlen tartozéka. Spirituális védelem a sátán, a gonosz ellen; fizikai védelem az élet veszélyeztetettségével szemben.”

Barna Gábor e gondolataiból kiviláglik, hogy Hetény János könyve egyértelműen több a tudományos eredmények felmutatásánál, hiszen pontosan napjainkban van a legnagyobb szükség arra az erkölcsi vértetetre, amit a Szűzanya tisztelete folyamatosan segít ébren tartani. Az alapos, körültekintő, tág merítésű könyv kétségkívül érdeme, hogy feltétlenül tanulságos mondanivalóját irodalmi és teológiai idézetek, népi énekek kísérik-szemléltetik. A karancsberényiek által virasztáskor énekelt, „Az olajfák hegyét esti fény borítja” kezdetű legendaballada kottája is olvasható a könyvben. A mű vizsgálódása a Szeplőtelen Fogantatástól életének fontosabb állomásain keresztül Szűz Mária mennybevételéig és megkoronázásáig tart, ideértve a Boldogasszonykérdést, benne a Patrona Hungariae, Magyarok Nagyasszonya tiszteletének történelmi vetületeit. Mindezek érzékeltetik a Szűz Mária oltalmába ajánlott ország és nép vázlatos sorsát.

A tiszteletre méltó munkát rendkívül gazdag irodalomjegyzék, angol nyelvű kivonat, és magyarázatokkal kísért, értékes, színes képmelléklet egészíti ki. Az ízléses kivitelű könyv főtáborát Horváth József (a szerző egykori kedves tanára) *Látogatás* című akvarellje díszíti. A művész Szűz Mária — Erzsébetnél tett — szentírásai látogatását festette meg. A festmény érdekessége, hogy Mária piros ruhája által Kapuvár és Csorna aszszonyainak hajdani pünkösdi népviseletét ábrázolta a művész.

Jelentős munkáját felejthetetlen mesterei — Bálint Sándor, Fél Edit és Radó Polikárp professzorok — emlékének ajánlotta Hetény János. E recenzió írója pedig — aki büszkén vállalhatja magát Heténytaníványnak a hitben — ugyanazzal a mottóval ajánlja az olvasók figyelmébe e munkát, ami II. János Pál pápa (*Mater Redemptoris* enciklika 27.) megállapításaként került a kötet élére: „A különböző népek és nemzetek közül azok, akik a földön nemzedékeken át hittel fogadják Krisztusnak, a megtestesült Igének, az Údvözítőnek titkát, nemcsak hogy tisztelettel fordulnak Máriához, és bizalommal járulnak hozzá, mint anyához, hanem az ő hitéből erőt is merítenek saját hitükhöz. És pontosan ez az élő részesedés Mária hitében teszi őt jelenvalóvá az egyháznak, mint Isten új népének zarándokútján, az egész földkerekségen.” (*Szent István Társulat, Budapest, 2011*)

ZSIRAI LÁSZLÓ